

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

**EKSTERIMIZM VA TERRORIZMGA QARSHI KURSHNING MA’NAVIY
ASOSLARI O‘QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	100000 – Ta’lim
Ta’lim sohasi:	110000 – Ta’lim
Ta’lim yo‘nalishi:	60112100-Milliy g‘oya, ma’naviyat asoslari va huquq ta’limi

Fan/modul kodi ETQKMMA105		O‘quv yili 2023-2024	Semestr 2	ECTS - Kreditlar 5	
Fan/modul turi Majburiy		Ta’lim tili O‘zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)		Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashning ma’naviy-ma’rifiy asoslari	60		90	150
2.	I. Fanning mazmuni. Ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashning ma’naviy-ma’rifiy asoslari fanining maqsadi - XX asrdagi dunyodagi o‘zgarishlar hamda Ekstremizm va terrorizmning kishilik jamiyati boshiga solayotgan tahdidlari bilan tanishtirish, dunyoviy davlatning dinga munosabati, mamlakatimizda olib borilayotgan diniy siyosatning asosiy tamoyillari bilan tanishtirish, talabalarni vatanpfrvarlik, tinchliksevarlik, ijtimoiy barqarorlikni ta’min etishda har qanday yot va begona g‘oyalarga qarshi kurashish ko‘nikmalari ruhida tarbiyalash va shu kabilar. Ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashning ma’naviy-ma’rifiy asoslari fanining vazifasi – talabalarga diniy ekstremistik va terroristik harakatlarning kelib chiqishi, mohiyati, ularning asl maqsadlari, taraqqiyotga salbiy ta’sirini tushuntirish va ularda bunday tahdidlarga nisbatan g‘oyaviy salohiyatni tarbiyalashdan iborat. II. Nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari) II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu. “Ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashning ma’naviy-ma’rifiy asoslari” kursini o‘rganishning ahamiyati. Eksremizm va terrorizm tushunchasining mazmun-mohiyati Ekstremizm tushunchasi va mohiyati. Shaxs va jamiyat rivojlanishida ekstrimizmning xavflari. “Ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashning ma’naviy-ma’rifiy asoslari” kursining predmeti, maqsad va vazifalari. O‘quv kursining ijtimoiy fanlar tizimidagi o‘rni. 2-mavzu. E’tiqod va diniy e’tiqod tushunchasi. Dunyoviy davlatning dinga munosabati E’tiqod va diniy e’tiqod tushunchasi. Dunyoviy davlatning dinga munosabati. O‘zbekistonda diniy ekstrimizm va terrorizmga qarshi kurash. Diniy bag’rikenglik. Tolerantlik 3-mavzu. Aqidaparastlik, diniy ekstremizm va fundamentalizmning yuzaga kelishi Aqidaparastlik, diniy ekstremizm va fundamentalizmning yuzaga kelishi. Aqidaparastlik, diniy ekstremizm va fundamentalizm to‘g‘risidagi ilk ta’limotlar, g‘oyalar va qarashlarning bugungi tarbiya jarayonlaridagi o‘rni. Insoniyatga tahdidlar va ularni hal etishda hamkorlikning roli.				

4-mavzu. Missionerlik prozeletizm

Missionerlik prozeletizmning yuzaga kelishi. Missionerlik prozeletizm to'g'risidagi ilk ta'limotlar, g'oyalar va qarashlarning bugungi tarbiya jarayonlaridagi o'rni. Insoniyatga tahdidlar va ularni hal etishda hamkorlikning roli. Markaziy Osiyoda shakllangan missionerlik prozeletizmga oid qarashlarning bugungi yosh avlod tarbiyasiga ta'siri.

5-mavzu. Vahhobiylik diniy siyosiy oqimining vujudga kelishi, faoliyati

Vahhobiylik diniy siyosiy oqimining vujudga kelishi, faoliyati sabablari va asosiy g'oyalari. Insoniyatga tahdidlar va ularni hal etishda hamkorlikning roli. Markaziy Osiyoda shakllangan missionerlik prozeletizmga oid qarashlarning bugungi yosh avlod tarbiyasiga ta'siri.

6-mavzu. Musulmon birodarlari, Hizbut tahrir, Al-Qoida va Nurchilar harakatining yuzaga kelishi, o'ziga xos xususiyatlari

Musulmon birodarlari, Hizbut tahrir, Al-Qoida va Nurchilar harakatining yuzaga kelishi, o'ziga xos xususiyatlari Musulmon mamlakatlarining diniy ekstremizmga qarshi kurash tajribasi. Diniy ekstrimizm. O'zbekistonda diniy ekstrimizm va terrorizmga qarshi kurash. Diniy bag'rikenglik . Tolerantlik

7-mavzu. Musulmon mamlakatlarining diniy ekstremizmga qarshi kurash tajribasi

Musulmon mamlakatlarining diniy ekstremizmga qarshi kurash tajribasi. Diniy ekstrimizm. O'zbekistonda diniy ekstrimizm va terrorizmga qarshi kurash. Diniy bag'rikenglik . Tolerantlik

8-mavzu. Yaqin Sharqda terrorchi guruhlar faoliyatining kuchayishi

Terrorizm mohiyati. Yaqin Sharqda terrorchi guruhlar faoliyatining kuchayishi. Terrorizm manbalari, iqtisodiyoti. Terrorizmning moliyaviy manbalari. Iqtisodiyotda terrorizmning salbiy jihatlar

9-mavzu. ISHID harakatining yuzaga kelishi va faoliyati

ISHID harakatining yuzaga kelishi va faoliyati. ISHID harakatining dunyo hamjamiyatdagi salbiy oqibatlari. ISHID harakatining moliyaviy manbalari. Qurol-yarog' savdosi.

10-mavzu. Xalqaro terrorizm va uning iqtisodiy, moliyaviy manbalari

Xalqaro terrorizm. Terrorizm mohiyati. Xalqaro terrorizm manbalari, iqtisodiyoti. Terrorizmning moliyaviy manbalari. Iqtisodiyotda terrorizmning salbiy jihatlar

11-mavzu. Jahondagi yetakchi davlatlarning Markaziy Osiyo mintaqasidagi siyosiy va iqtisodiy manfaatlari

Jahondagi yetakchi davlatlarning Markaziy Osiyo mintaqasidagi siyosiy va iqtisodiy manfaatlari . Siyosiy va iqtisodiy manfaatlar. Davlat siyosati. Xalqaro munosabatlari

12-mavzu. Markaziy Osiyodagi barqarorlikka tahdid solayotgan diniy ekstremistik va terroristik tashkilotlar

Markaziy Osiyodagi barqarorlikka tahdid solayotgan diniy ekstremistik va terroristik tashkilotlar. Diniy ekstrimizm. O'zbekistonda diniy ekstrimizm va terrorizmga qarshi kurash. Diniy bag'rikenglik

13-mavzu. O'zbekistonning diniy ekstremizm va terrorizmni oldini olish va unga qarshi kurash borasida olib borayotgan siyosatining mohiyati

O'zbekiston: yangilanish va modernizatsiya yo'lida. Respublikada mavjud dinlar orasida islomning mavqei. O'zbekistonda tub islohotlarning amalga oshirilishi, davlat boshqaruvini tubdan yangilash va iqtisodiyotni modernizatsiya qilishga qaratilgan o'zgarishlar

14-mavzu. Xalqaro terrorizm va ekstremizmga qarshi ma'rifat bilan kurashishni sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarish borasidagi vazifalar (Sh.M.Mirziyoyevning BMT 72 sessiyasidagi nutqi asosida)

Yoshlarda yangilanayotgan O'zbekiston taqdiriga daxldorlik hissini tarbiyalash masalalari. Islohotlarni ro'yobga chiqarish yo'lida yoshlarda yuksak mas'uliyat, qat'iy hayotiy pozitsiyaning shakllanishi. Bunyodkorona tashabbuslarning xalqaro e'tirofi. BMT Bosh Assambleyasi rezolyusiyasi va Markaziy Osiyoda mintaqaviy hamkorlikni rivojlantirish istiqbollari.

15-mavzu. Taraqqiyot strategiyasining Ma'naviy taraqqiyotni ta'minlash, sohani yangi bosqichga olib chiqish ustuvor yo'nalishida belgilangan vazifalar.

Taraqqiyot strategiyasining Ma'naviy taraqqiyotni ta'minlash. O'zbekistonda Uchinchi Renessans boshlanishi uchun muhim shart-sharoitning yuzaga kelganligi. Renessans - jamiyatning ijtimoiy tarbiyada yuksak bosqichlarga chiqishi. Uchinchi Renessansni bunyod etishda murabbiy va tarbiyachilarning o'rni. Shaxs omiliga bo'lgan e'tiborning ortishi. Mehnatning yuksak darajada qadrlanishi.

III. Seminar mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. "Ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashning ma'naviy-ma'rifiy asoslari" kursini o'rganishning ahamiyati. Ekstremizm va terrorizm tushunchasining mazmun-mohiyati
2. E'tiqod va diniy e'tiqod tushunchasi. Dunyoviy davlatning dinga munosabati
3. Aqidaparastlik, diniy ekstremizm va fundamentalizmning yuzaga kelishi Missionerlik prozeletizm
4. Vahhobiylik diniy siyosiy oqimining vujudga kelishi, faoliyati
5. Musulmon birodarlari, Hizbut tahrir, Al-Qoida va Nurchilar harakatining yuzaga kelishi, o'ziga xos xususiyatlari
6. Musulmon mamlakatlarining diniy ekstremizmga qarshi kurash tajribasi
7. Yaqin Sharqda terrorchi guruhlar faoliyatining kuchayishi
8. ISHID harakatining yuzaga kelishi va faoliyati

9. Xalqaro terrorizm va uning iqtisodiy, moliyaviy manbalari
10. Jahondagi yetakchi davlatlarning Markaziy Osiyo mintaqasidagi siyosiy va iqtisodiy manfaatlari
11. Markaziy Osiyodagi barqarorlikka tahdid solayotgan diniy ekstremistik va terroristik tashkilotlar
12. O'zbekistonning diniy ekstremizm va terrorizmni oldini olish va unga qarshi kurash borasida olib borayotgan siyosatining mohiyati
13. Xalqaro terrorizm va ekstremizmga qarshi ma'rifat bilan kurashishni sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarish borasidagi vazifalar (Sh.M.Mirziyoyevning BMT 72 sessiyasidagi nutqi asosida)
14. Taraqqiyot strategiyasining Ma'naviy taraqqiyotni ta'minlash, sohani yangi bosqichga olib chiqish ustuvor yo'nalishida belgilangan vazifalar

Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'limni baholash – bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo'yilgan masalani o'rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, hulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to'liq ochib beriladi.

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Mustaqil o'zlashtirish, mavjud adabiyotlarni tahlil qilish, insho yozish, xalq o'g'zaki ijodi manbalarini tahlil qilish.
2. Markaziy Osiyoda tasavvuf, uning tarbiyaviy jihatlari.
3. Mustaqil o'zlashtirish, manbalar bilan ishlash, mutafakkirlar asarlaridagi g'oyalarni tahlil qilish
4. Konspekt yozish, esse yozish, manbalar bilan ishlash, mezonli test tuzish
5. "Ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashning ma'naviy-ma'rifiy asoslari" kursini o'rganishning ahamiyati. Ekstremizm va terrorizm tushunchasining mazmun-mohiyati
6. E'tiqod va diniy e'tiqod tushunchasi. Dunyoviy davlatning dinga munosabati
7. Aqidaparastlik, diniy ekstremizm va fundamentalizmning yuzaga kelishi
8. Missionerlik prozeletizm
9. Markaziy Osiyoga islomning kirib kelishi va ijtimoiy-ma'naviy tarbiyadagi o'zgarishlar.
10. Vahhobiylik diniy siyosiy oqimining vujudga kelishi, faoliyati
11. Musulmon birodarlari, Hizbut tahrir, Al-Qoida va Nurchilar harakatining yuzaga kelishi, o'ziga xos xususiyatlari
12. Musulmon mamlakatlarining diniy ekstremizmga qarshi kurash tajribasi
13. Yaqin Sharqda terrorchi guruhlar faoliyatining kuchayishi
14. Klaster tuzish, mustaqillik davri ijodkorlari asarlarini sharxlash, taqdimot tayyorlash, glossariy tuzish

	15.ISHID harakatining yuzaga kelishi va faoliyati 16.Xalqaro terrorizm va uning iqtisodiy, moliyaviy manbalari 17.Jahondagi yetakchi davlatlarning Markaziy Osiyo mintaqasidagi siyosiy va iqtisodiy manfaatlari 18. Mustaqil o‘zlashtirish, taqdimot tayyorlash, savollar tuzish, esse yozish 19.Markaziy Osiyodagi barqarorlikka tahdid solayotgan diniy ekstremistik va terroristik tashkilotlar 20.O‘zbekistonning diniy ekstremizm va terrorizmni oldini olish va unga qarshi kurash borasida olib borayotgan siyosatining mohiyati 21.Xalqaro terrorizm va ekstremizmga qarshi ma’rifat bilan kurashishni sifat jihatdan yangi bosqichga ko‘tarish borasidagi vazifalar (Sh.M.Mirziyoyevning BMT 72 sessiyasidagi nutqi asosida) 22.Taraqqiyot strategiyasining Ma’naviy taraqqiyotni ta’minlash, sohani yangi bosqichga olib chiqish ustuvor yo‘nalishida belgilangan vazifalar
3.	VII. Ta’lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o‘zlashtirish natijasida talaba: - fanning rivojlanish tarixi, predmeti, tadqiqot usullari, boshqa ijtimoiy fanlar bilan aloqadorligi, ekstremizmga qarshi kurash bo‘yicha xalqaro huquq normalari va ular prinsplarini milliy qonunchiligimiz normalri bilan qiyosiy tahlil qilish,ekstremizm va terrorizmni yuzaga keltirgan omillar va ularni oldini olish chora-tadbirlari to‘g‘risida aniq tasavvur va bilimga ega bo‘ladi; - Ekstremizmga qarshi kurash dolzarb vazifa ekanligi, Inson va fuqarolarning asosiy huquqlari va erkinliklarini hurmat qilish lozimligi, ekstremistik harakatlarning sof diniy aqidalarga to‘g‘ri kelmasligi, ularga qarshi kurashda yoshlarimizda mafkuraviy immunitetni shakllantirish zarurligi kabi masalalardan lozim darajada xabardor bo‘lib ulardan foydalana oladi; - talaba dunyoda sodir bo‘lib turgan ekstremistik terroristik harakatlarning asl mohiyatini anglay olishi, olgan bilimlari orqali hodisa va jarayonlarni tahlil qila olishi, mavjud muammolar bo‘yicha yechimlar qabul qilish ko‘nikmalarini shakllantiradi.
4.	VIII. Ta’lim texnologiyalari va metodlari: • ma’ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo‘lib ishlash va hioya qilish uchun loyihalar
5.	IX. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va

	topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha variantlar asosida yozma topshiriqlarni bajarishi zarur.
6.	X. Asosiy adabiyotlar: 1. Ochildiyev A., Najmiddinov J. Missionerlik: mohiyat, maqsadlar, oqibatlar va oldini olish yo'llari (yuz savolga yuz javob). – Toshkent: «Toshkent islom universiteti» nashriyot-matbaa birlashmasi, 2013. 2. Tulepov A. Islom va aqidaparast oqimlar. To'ldirilgan nashr. Mas'ul muharrir Shayx Abdulaziz Mansur. – Toshkent: Sharq, 2014. – 536 b. 19. 3. Tulepov A. Internetdagi tahdidlardan himoya: yordamchi o'quv qo'llanma. Mas'ul muharrir A.Hasanov. – Toshkent: Movarounnahr, 2015. – 408 b. 20. 4. Hasanboyev O'. O'zbekistonda davlat va din munosabatlari: diniy tashkilotlar, oqimlar, mafkuraviy kurashning dolzarb yo'nalishlari – Toshkent: «Toshkent islom universiteti» nashriyot-matbaa birlashmasi, 2014. – 552 b. 21. 5. Hidoyat ortiga yashiringan zalolat /Mualliflar jamoasi. – Toshkent: «Toshkent islom universiteti» nashriyot-matbaa birlashmasi, 2010. – 136 b. XI. Qo'shimcha adabiyotlar 1. Jo'rayev Sh. Buzg'unchi da'vatchilar. – Toshkent: «Toshkent islom universiteti» nashriyot-matbaa birlashmasi, 2010. – 40 b. 6. 2. Jo'rayev Sh. «Vijdon erkinligining huquqiy kafolatlari». // O'quv qo'llanma. – Toshkent: «Toshkent islom universiteti» nashriyot-matbaa birlashmasi, 2013. – 80 b. 7. 3. Zakurlyayev A.K. O'zbekiston rivojiga tahdid solayotgan g'ayriqonuniy diniy oqim va terrorchilik tashkilotlari. Tariqatchilik, asliyat va mohiyat. – Toshkent, 2010. – 134 b. 8. 4. Zakurlyayev A. G'oyalar kurashi. – Toshkent: Movarounnahr, 2000. 9. Imom A'zam. Al-Fiqh al-akbar. – Toshkent: «Toshkent islom universiteti» nashriyot-matbaa birlashmasi, 2006. 5. Islom. Ensiklopediya. – Toshkent: «O'zbekiston milliy ensiklopediyasi» Davlat ilmiy nashriyoti, 2004. – 313 b. 11. 6. Islom ziyosi o'zbekim siymosida (Qayta ishlangan va to'ldirilgan ikkinchi nashri). – Toshkent: «Toshkent islom universiteti» nashriyot-matbaa birlashmasi, 2005. – 360 b. 12. 7. Islom ma'rifati: asliyat va talqin. O'quv-uslubiy qo'llanma. – Toshkent: «Toshkent islom universiteti» nashriyot-matbaa birlashmasi, 2010. – 160 b. 8. Ergashyev I. Siyosat falsafasi. –T.: «Akademiya», 2004 yil. 9. Nazarov Q. Bugungi dunyoning mafkuraviy manzarasi. - T.: "Ijod dunyosi", 2002. 10. Lafasov. M Ekstremizm, terrorizm tarixi va mohiyati. T: "Turon-Iqbol" (OTMLar uchun o'quv qo'llanma) 2013. 11. Lafasov M. va boshqalar Diniy ekstremizm missionerlik va xalqaro terrorizmga qarshi kurash (metodik qo'llanma) T: Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston milliy kutubxonasi nashriyoti. T: 2010. 12. Safarova N.O. Terrorizm (tarixiy-falsafiy tahlil). – Toshkent: NOSHIR, 2009. – 214 b. Axborot manbalar

	1. www.ma'naviyat.uz 2. www.edu.uz 3. http://ziyonet.uz 4. www.edu.uz 5. www.bilim.uz 6. http://www.lex.uz 7. http://www.gov.uz
7.	Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2023 yil “ <u>29</u> ” <u>avgust</u> ” dagi qarori bilan tasdiqlangan
8.	Fan/modul uchun ma'sul: T.X.Tashmetov CHDPU, “Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi” kafedrası dotsenti
9.	Taqrizchilar: S.O'.Yo'ldoshev- Farg'ona davlat universiteti “Fuqarolik jamiyati” kafedrası dotsenti, f.f.d. (PhD). B.E.Xusanov - Chirchiq davlat pedagogika universiteti “Fakultetlararo ijtimoiy fanlar” kafedrası dotsenti, f.f.n.

